

Sivas - Samsun - Amasya - Tokat - Çorum - Yozgat Çevresi Dergahları ve Tekkeleri

Eraslan DOĞANAY (Hubyar Ocağı Dedelerinden)

Not: Eraslan Dede "Tecellasıyla, Temennasıyla, Kuzusuyla, Kurbanıyla, Cemiyle" Alevi inancını, erkanını yürüten Hubyar ocağına mensup bir dedemizdir. Kendisi Ocağı ve o çevredeki diğer Dergahlarla ilgili yıllardır gördüklerini yaşadıklarını bu kitapta sunmuştur. Biz burada bu kitabın bir bölümünü ilgilenen Araştırmacılar ve Canlarımız için sunuyoruz. Ayrıca dileyenler bu kitabı aşağıdaki isteme adresi ve Can yayınlarından edinebilirler

ÖNSÖZ

Bilindiği üzere Anadolu'da Alevilik konusu ne yazık ki bu güne kadar ihmal edilmiş, Anadolu ve Balkanlar'da yüzyıllardır "Alevi, Bektaşî" sözcükleri adeta bir tabu şeklinde varlığını sürdürmüştür. Bu sözcüklere kötü anlamlar yüklenmek suretiyle halk sindirilmek istenmiş, dahası bu konular siyasete alet edilmiştir. Dedikodularla ve kulaktan dolma bilgilerle Sünni halk Alevi, Bektaşî, Kızılbaş ve Rafîzi diye anılan güzel Anadolu insanlarına karşı kışkırtılmıştır. Bunun sonucunda daha sonra tarihe kara birer leke olarak geçen Çorum, Maraş, Sivas ve Gazi Mahallesi Olayları gibi utanç verici olaylar yaşanmıştır. Ancak artık eskiye oranla kimliklerini çok daha rahat ifadelendirebilen Aleviler baskılarla ve yaşanan hızlı sosyal değişim sürecinde unutmaya başladıkları inançlarını, kültürlerini yeniden keşfettiler. Her ne kadar bu keşif ağır aksak ilerlese de bu keşif bugün de hala yaşanmaktadır.

Ancak önüne gelen kendine göre Aleviliği çarpıttığı için insanların kafası da olabildiğince karışmıştır. Özellikle akademik formasyona sahip kişilerce bu konuların iyi bir şekilde kaynak taramaları ve alan araştırmaları yapılarak ele alınması zorunludur. Bunların yanı sıra bu inancı, kültürü günümüze taşıyan Dedeler, Aşıklar ve Talipelerin yüzyıllardır nesilden nesile aktardığı sözlü geleneğin de bir şekilde yazılı hale geçirilmesi zorunludur. Bu geleneğin temsilcilerinden

ve bu yolun, erkânın yürütücülerinden Hubyar Ocağı Dedelerinden Eraslan Doğanay Anadolu'daki gözlemlerine dayanarak bu değerli çalışmayı yapmış ve bu yörelerdeki Anadolu Erenlerine ait büyük saygı gören ziyaretlere gitmiş ve buralara ilişkin değerli geleneksel bilgiler sunmuştur. Anadolu'nun değişik bölgelerinde yapılacak bu tür çalışmalara da büyük ihtiyaç vardır. Eraslan Doğanay Dede'ye hizmetleri kabul olsun der, daha nice cemler ve cemaatler yürütmesini dileriz. Gerçeğe Hü.

İstanbul 2000 - Baki ÖZ - Ali YAMAN

SUNU

Anadolu hangi ulustan hangi inançtan hangi ırktan olursa olsun bütün inançlara bütün ermişlere bütün kültürlere sahip çıkmış, kültür beşiği olmuş. Anadolu dağlarında taşlarında buram buram maneviyat kokuyor. İnsanlığa ışık tutmuş sahip çıkmış Nebilerine, Velilerine, Babasına, Ermişlerine, Tekkelerine, Türbelerine, hep onları söylemiş cemlerinde sazları ile beraber işte bu kültürden bu inançtan lokmalanarak çıktım yola. Hacı Bektaşî Veli Hazretleri şöyle demiştir. Yaşayan insanlar için (bir nicelerinin canı ölür bir nicelerininde teni ölür ve onlarki teni ölür ermişler ölmez yaşayacaktır) diyor.

İnsanlığa ışık tutan ermişler gönlümüzde inançlarımızda yaşıyor ve yaşayacaktır. Anlamını vurgulamak istiyor. Hünkâr Hacı Bektaşî Veli.

Anadolu Türkü'nün dilini, inançlarını, geleneksel ve töresel değerlerini unutturmayacak canlı dimdik bir tarih olmuştur. Türkçe konuşup Türkçe deyiş, düaz söylemiş Anadolu insanı.

Şair Ali Şir Nevai, şöyle söylemiştir. Türkçe'nin derinliklerine dolunca onsekiz bin alemde daha yüksek bir alem göründü. Bu alemin gül bahçesine girdim. Gülleri feleğin güneşinden daha parlaktı. Ama bahçe bakımsızdı yabancı otlar bitmişti bu bahçede. Güllerin dikenleri sayısızdı. İşte Anadolu Babaları Horasan'dan gelerek Orta Asya'dan gelen Türklerle bütünleşip Türklüğü ve Türkçe'yi geliştirmişler. Bütün Orta Asya'dan gelen Türkler Anadolu Babalarının çevresinde toplanmışlar, onları önlerine Baba olarak kabullenmişlerdir. Şah Hoca Ahmedî Yesevî Anadolu Babalarını, Horasan'dan Türk'lüğü geliştirip Orta Asya'dan gelen Türklere sahip çıkmak için

görevlendirmiştir. Hoca Ahmed Yesevi dergahında ders görmüşler, Lokmanı Perende hocalarının yapmış onları Anadolu'ya irşadçı olarak göndermişlerdir.

Onlar bilimsel eğitim ve öğrenim savunucusu olmuşlardır. Dört Kapı Kırk Makam düsturunu ele alıp Tanrı aşığı ve insanlık dostu olup yüce Tanrı'nın sevilmesini tüm doğanın tüm yaratılmışların sevilmesi için hizmet etmişlerdir. 13-14 . yüzyılda Anadolu'da ki düşünceler birbiri ile çatıştı. Ancak ne olursa olsun bağnazlığa gericiliğe sıcak bakılmadı. Özellikle İslam bağnazlığına Arap kültürüne cephe alındı.

Kayı Boyu yöneticileri beyliklerinin kuruluşunda kesinlikle bağnazlığa yer verilmedi. Kayı Boyu yöneticileri Horasan'dan gelen Anadolu babalarıyla bütünleşip onların görüş ve düşüncelerini benimseyip Dört Kapı Kırk Makam yolunda bütünleşmişlerdir. Ele ele, el Hakka inancı için kenetlenmişlerdir.

Kayı Boyu beyliklerine bağlı göçmen Türkmenler şu yörelere yerleşmişlerdir. Ermenek'te Karamanoğulları, Burdur'da Hamit oğulları, Antalya ve Sivas'ta Teke'liler, Muğla ve Fethiye'de Menteş oğulları, Denizli'de İnanç oğulları, Manisa'da Saruhanlı oğulları, Balıkesir'de Karesiler, Kütahya'da Germiyan oğulları, Kastamonu'da Candaroğulları, Beyşehir'de Eşref oğulları, Sivas'ta Beydili'ler Tokat Ve Yozgat'ta Bozok Türkmen'leri yerleşmişlerdir. Anadolu Babalarından sonra Hünkâr Hacı Bektaş Veli Horasan'dan Anadolu'ya gelip ilk önce Sivas'ta kardeşi Menteş'in yanına uğradı burada geniş boyutlu görüşmeler yaptı. Anadolu babalarını yanına isteyerek Anadolu'da Türklüğün yürümesi için gayret sarfedeceklerini çalışma şekillerini anlattı. Hoca Ahmed Yesevi'nin buyruklarını söyleyerek gönül aşklarının olduğunu bildirdi. Anadolu Babaları niyaz alıp niyaz verdiler. Hocalarının selamını aldılar. Hacı Bektaş-ı Veli'nin gelmesiyle, Anadolu Babalarında daha rahatlık oldu. Hacı Bektaş Veli'yi öncülerini olarak kabullendiler, bütün çalışma yöntemlerinin merkezi durumuna getirdiler. Hacı Bektaş Veli, Amasya'ya Merzifon'a uğradıktan sonra kardeşi Menteş'le beraber Kayseri'ye uğradılar. Kardeşi Menteş Sivas'a geri döndü. Hünkâr Hacı Bektaş Veli, Hacı Bektaş kazasına gelerek oraya yerleşti. Halk topluluklarını bir arada tutan en önemli sebeplerden birisi de dildir. İnsanoğlu konuşarak anlaşarak birbirine yaklaşır. Dost olur, akraba olur, arkadaş olur, sosyal olaylarla da ekonomik kurumlarda kültürel faaliyetlerde gücünü göstermeye çalışır birbirleriyle kaynaşır. Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli, Hacı Bektaş'a gelince tekrar geniş kapsamlı bir toplantı yapmak ihtiyacı görerek, Anadolu babalarını, Horasan pirlerini biraraya toparlayarak Dört Kapı Kırk Makam hizmetlerini Türk boyları ile beraber yürütüp en büyük Türk'lük kaynaşmasını kenetlenmesini burada başlatmıştır.

Kırklar hizmeti bittikten sonra şöyle demiş, Hünkâr Hacı Bektaş Veli: "Ey erenler Allah, Arapça'dan, Farsça'dan anlar mı?." Tüm erenler hep bir ağızdan "anlar ya Hünkârım" diye

cevap verdiler. O zaman Hünkâr Hacı Bektaş Veli şöyle söyledi: "Türkçe konuşup bütün ibadetler, bütün kültürler, Türkçe yapılacaktır" diye söyledi.

Bu birlikten sonra herkese ayrı ayrı görev vererek vazifelendirdi. Herkesin yerleşim yerini pekiştirdi. Şöyle söyledi Hünkâr Hacı Bektaş Veli: "Ey erenler hizmetimiz zor ve çok güzel, bir çırak yakıp bin çırak uyaracaksınız, yolunuz açık olsun" dedi. Tüm erenler "Allah, Allah" deyip halkacık olup niyaz alış verişinde bulundular ikrarlaşıp kabullendiler.

Anadolu Babalarının yerleşim yeri tekrar Hacı Bektaş Veli tarafından pekişmiş oldu. Baba İlyas, Baba İshak Amasya, Ali Baba'yı Sivas'a, Hubyar Baba Hafik'in Hubyar Köyüne, Keçeci Baba'yı, Erbaa'nın Keçeci köyüne, Piri Baba'yı Merzifon'a, Koyun Baba'yı Çorum'un Osmancık Kazasına yerleşmelerini uygun gördü.

Anadolu Babalarını kucaklayan Türkler kendilerini pir edindiler. Mürşit edindiler. Yunus Emre Ahi Evrenle bütünleşip "El ele el Hakka" parolası ile geniş çalışmalar yaptılar.

Anadolu'ya bakıldığında geniş Alevi çevreleri Anadolu Babalarının olmaktadır. Hali hazırda nazlar niyazlar aktif olarak Anadolu Babaları dedelerince ve taliplerinde yürüyor. Tekke, Türbe, Dergah faaliyetleri geniş kapsamlı olarak bu dergahlarda kurbanlar kesilir, cemlerinde hizmetler yürümektedir, görgüleri sorguları yoğunlukla yapılır.

Yazar ve araştırmacılar şimdiye kadar Anadolu Babaları hakkında geniş kapsamlı araştırma yapmamışlardır. Kitap haline getirmemişlerdir.

Sadece Amasya olaylarından dolayı, Baba İlyas ve Baba İshak hakkında yazılar yazılıp kitapçıklar çıkmıştır. Ali Baba, Keçeci Baba, Hubyar Baba, Koyun Baba, Piri Baba durumu hakkında geniş bir araştırma yapılmamıştır. Bu durumda üzülerek bu görevin bana düştüğünü görev kabul ettim. Çevrede bulunan Anadolu Babaları çevresini yol yürütme durumları içerisinde bulunup bildiğimden yabancılık çekmedim.

Tüm Anadolu Babaları dergahlarına cemlerine giderek ilgili köylere vardım. Gayret ettim tüm kültürlerine kadar ulaşmaya çalıştım. Muhabbetlerine katıldım görüş alış verişinde bulunduk. Bu

dökümanları topladıktan sonra Cem Dergisi ile temas kurdum çok sağ olsunlar bu araştırmalarımı yazmayı uygun buldular.

Hubyar Baba, Koyun Baba, Aziz Baba hakkında araştırmalarımı yazdılar. Bunun yanında Anadolu'da bulunan bazı tekkeler hakkında yazılarımı yazdılar. Kendilerine teşekkür eder çalışmalarında başarılar dilerim. Anadolu Babaları dostlarına bu konuda merakı bulunanların göz ve gönül sofralarına denizde damla örneği hizmet yapmayı başardıysa sadece kendimi bir hizmet yapmış olarak kabul ederim.

Yazılarımı şu şekilde bağlamak istiyorum maneviyatsız, inançsız, ilkesiz insan olmaz, güzel kültürümüzü Türkçe'mizi yaşatalım. Bir toplumun kültürü yaşıyorsa o toplum ayakta dimdik yaşıyor demektir. Yaşamıyorsa o toplum yok olup bitmiştir.

Türkçe deyişlerimiz olsun Türkçe sazlarımız çalınsın ağızlarınız tatlı olsun gönülleriniz insanlık sevgisi ile dopdolu olsun Allah Muhammed Ali Nebiler Veliler Evliyalar Dergahlar gönül dolusu huzur versin. Saygılarımla niyazlarımla

ERASLAN DOĞANAY - İSTANBUL 2000

HUBYAR BABA

1- HUBYAR BABA'NIN KİMLİĞİ, SOYU, YAŞANTISI:

HUBYAR Sultan Erdebil'den gelmiştir. Safevilerden olup Şeyh Safi'nin soyundan gelen Şah Cüneyt soyundandır. Babasının adı Muhyittin'dir. Dedesinin ismi ise Seyit Ahmet'tir. Hoca Ahmet Yesevi soyundandır. (1200-1300)

HUBYAR'ın esas ismi Ahmet'tir. Deyiş ve düvazlarında da Abdalım diye geçmektedir. Hubyar'ın kendine ait çok deyiş düvazları vardır. Yazmış olduğum Anadolu Evliyası Kitabımda bunları yazmıştım. Hubyar'a Muhipleri Hoca Ahmet diye sahip çıkarlar. Dede ismi benzerliğinden olup Hoca Ahmet Yesevi denilir. Hazreti Musa-yı Kazım evlatlarından olup, On iki İmam Ehlibeyt soyundan gelmektedir.

HUBYAR'ın, anne ismi İRFANDIR Yalıncak Baba Evlatlarındandır. Yalıncak Baba ise HÜNKÂR HACI BEKTAŞ Dergahından lokma alan Babalardandır. Ailesinin ismi ise Gönül Anadır.

Bu yaklaşımı Hünkâr ile değerlendirme olarak anlatırsak HACI BEKTAŞ-I VELÎ ile iç içe olmanın isbatıdır.

HUBYAR, eğitimini Şah Hoca Ahmet Yesevi -Şah Lokman-ı Perendeden ders gördükten sonra Horasandan Anadolu Babaları olan Sivas'ta ALÎ BABA, Tokat Erbaa Keçeci Köyü'nde KEÇECİ BABA, Amasya da BABA İSHAK, BABA İLYAS, Merzifon'da PİRİ BABA, Osmancık'ta KOYUN BABA ile Anadolu'ya gelmişlerdir.

HUBYAR BABA'nın TÜRBEŞİ önceden Sivas'ın Hafik kazasının ismi ile söylenen Hubyar Köyü idi.

Şimdi ise Tokat'ın Almus kazası Hubyar Tekke Köyü oldu.

2- YERLEŞİM YERİ:

Hubyar Sultan coğrafi durumda değerlendirecek olursak Anadolu ile Karadeniz'in yakın olmasını düşünmüş ve bu yeri seçmiştir. Ayrıca aynı sülaleden olan Şeyh Cüneyt de Safeviler'den gelmektedir. Hoca Ali'nin torunudur. Erdebil postnişinidir.

Trabzon'da da Rum Devletini yıkmaya çalışmış sonra Şirvan Şahı ile yaptığı savaşta şehit olmuştur.

Hubyar Babanın asıl düşüncesi Şeyh Cüneyt'in bıraktığı yerden devam edeyim diyerek Trabzon'un yakınlığını düşünerek şimdiki yerini seçmiştir.

3- COĞRAFİ DURUM:

Yeşilırmak gözesi HUBYAR'ın yerleşim yerinden başlar. Güneybatısından çıkan su KIZILIRMAK'a katışır.

İç Anadolu'nun en yüksek dağı olan Tekeli dağı Hubyar'ın yaylası olmaktadır. İç Anadolu dağlarının en yüce dağıdır. Denizden yüksekliği rakım olarak 2646 metre olarak geçer.

Tekeli Dağı ve Dokuzlar Yaylasının her bir kaynağı bir pınar bir ırmaktır.

Her tarafı tutca kokar, menekşe kokar, kekik kokar Hubyar'ın ve Hubyar Köyünün.

Bereket inmiş toprağına taşına her tarafı öbek,öbek madımak dolu.

Bundan anlaşılıyor ki Hubyar doğayı üretkenliği suyu havayı çok severmiş. Yerleşim olarak orayı özel olarak Hünkâr Hacı Bektaş Veli ile beraber seçmişler.

Pir Sultan Otağı olan Yıldız Dağı ile karşı karşıyadır. Tekeli dağı iki dost bir biri ile kucaklaşıyor göğüslerine ellerini koymuş selamlaşıyor, niyazlaşıyor gibidirler.

4- EKONOMİ GÖRÜŞÜ:

Hubyar Sultan Dergahına inanan insanlara önem verdiği kadar üretime de önem verirdi.

Koyunları kuzuları vardı yaylasında. Un öğütürdü değirmeninde. Sivas'ta, Ali Baba Dergahının unu buradan temin edilirdi. Okul vardı Ali Baba Dergahında. Tüm Anadolu Babaları yardımcı olurlardı. Okuyan öğrencilere yiyecek giyecek beraberce temin edilirdi. **"Benim Makamım Kırklar Makamı Hulki Rıza Makamı'dır. Sudan duru, süten beyaz olun."** derdi insanlara.

Hep insanlara koşardı, tarlada tohum ekmesini öğretirdi, çift sürmesini öğretirdi. Güzel ve sağlam öküz almalarını önerirdi. Öküzlere eziyet yapılmamasını önerirdi. Reçberler öküzlere sıkça bakın derdi.

5- HUBYAR, HUBYAR BABA İSMİNİ KİMDEN ALDI?

Anadolu Babaları olan HUBYAR BABA - ALİ BABA - KEÇECİ BABA - PİRİ BABA - KOYUN BABA - BABA İSHAK - BABA İLYAS Türklük mücadelesini Hacı Bektaş Veli'den önce başlatmışlardır. Hacı Bektaş-ı Veli ile aynı zamanda gelmişlerdir. 1200-1300 yılları tarihleri arasındadır. Yanlız Hacı Bektaş-ı Veli gelmeyince istenilen başarı olmadı. Şah Hoca Ahmet Yesevi HÜNKÂR'ı ANADOLU'ya gönderdi. Arap Kültürü Anadolu'yu tamamen hakimiyeti altına almak üzere idi. Hünkâr'ı ilk önce bağrına basan Anadolu Babaları olmuştur.

İşte o zaman 80 bin Rum Eri, 90 bin Horasan Pirleri Hacı Bektaş-ı Veli'nin etrafında toparlandılar. HÜNKÂR şöyle söyledi: "Allah Arapça'dan anlar mı?", "anlar." "Hünkâr'ım Farsça dan anlar mı?", "anlar Hünkâr'ım" deyince Hünkâr şöyle seslendi: "Madem ki Allah Türkçe'den anlıyor, burası Türkiye. Türkler, Türkçe konuşacak, hepimiz görev alacağız. Bir çırak yakıp bin çırak uyartacaksınız" deyip her birisine ayrı ayrı görev verildi.

İçlerinde bulunan Hubyar Baba Hünkarı Veliye şöyle söyledi. Hünkarım izniniz olursa, ben amcam Şah Cüneyt'in bıraktığı yerden başlamak istiyorum.

"Beni Sivas'ın Teke Aşiretinin, Beydili Aşiretinin, Bozok Aşiretinin yeri Tekeli'ye gönderin."

İşte Hubyarın bu sözü Hünkara güzel geldi. Hünkar: "Sen Benim Hubyarımsın" diye Hubyara sarıldı ve güzel yer olan Sultan Tekeli'ye gönderdi.

Hup demek; güzel yar demek. Sevgili anlamına gelir. Anadolu babaları Hünkârı bağırlarına bastılar. Hubyar Baba'nın Horasan'ın Nişabur şehrinde doğduğu söylenmektedir. 1200-1300 tarihinde Anadolu'ya geldiği tahmin ediliyor. Anadolu Babaları Hoca Ahmedi Yesevi ve Lokman-ı Perende'den ders aldıktan sonra Anadolu'ya geldikleri anlaşılmaktadır.

6- HUBYAR BABANIN TALİPLERİ HAKKINDA

GÖRÜŞLER:□□□□

Hubyar talipleri genel olarak Safeviler aşiretleri mensubu olmaktadır. Bu Aşiretler yerleşim olarak TOKAT - SİVAS - AMASYA - YOZGAT - ÇORUM - KOYULHİSAR - BAYBURT - İSPİR - ERZURUM çevresinde aşiret olarak isimleri Tekeli - Beğdili - Zulkadir - Avşar - Bozok - Kaçar Aşiretleri olmaktadır. Orta Asya'dan gelen esas Türklerdir. Anadolu'da en geniş Alevi çoğunluğunu Hubyar Muhipleri oluşturmaktadır.

Hatta eski dedelerimiz Rusya'ya dedeliğe gittiklerini söylerdi, bunların zamanında yetişip duyduk, bizlere anlatırlardı. Ayrıca Hubyar Dedeleri SAMSUN - ISPARTA - MANİSA'nın AKHİSAR-ERZURUM-ŞARKIŞLA şehir ve köylerine dedeliğe gitmektedirler. Buralarda Hubyar talipleri vardır.

HUBYAR DEDELERİ çok aktiftirler hiç bir muhiplerini ilgisiz bırakmazlar. Her sene muhiplerini görüp sorarlar. Bizde görülüp sormadan Cem'e gelinmez. Kurban yiyemezler Kurbandan önce insanın Kurban olması sözü Hubyarlılarca geçerlidir.

Yazarlardan, Mehmet Yaman, Lütfi Kaleli, Rıza Zelyut, Cemal Şener, Baki Öz, Alman yazar ve araştırmacı Valter Ruben Tokat'ta bulunan Hubyara bağlı Aşiretlerin giysileri dahil olmak üzere genel kültüründen hiç ayrılmadıkları Orta Asya'dan gelen Şaman Türkleri oldukları arı Türkçe

konuşup, öz Türk olduklarını yazarlar. Rahmetli Aşık Veysel aynı aşiret soyundandır. Hubyarlıların Dede ocağı olan Üryan Hızır Talibidir. Hubyar Sultan'ın piri olan Üryan Hızır'ın ziyaretgahı Tunceli ili Pertek ilçesi Dorutay (Zeve) Köyü'nde bulunmaktadır. Buraya Anadolu'nun çeşitli yerlerinden adak ve dilekler için ziyaretçiler yüzyıllardır gelmektedir.

O da bu Cemlerde muhabbetlerin içinde yetişmiştir. Sazı, sözü, teli, mızrabı burada öğrenmiştir. Kendisine “ruhun şad olsun bizler varız, yerinde rahat uyu deriz” gurur duymaktayız. Hubyar aşiretleri hakkında yazar ve araştırmacı sayın Nejat Birdoğan'ın Alevilik hakkında yazmış olduğu kitabının 213. sayfasında Sivas Üniversitesi okutmanlarından sayın Kutlu Özen, Hubyara bağlı aşiretleri anlatırken yalnız Almus çevresinde Hubyarlıların olduğunu yazıyor. Halbuki İç Anadolu'da en geniş aşiret Hubyar aşiretidir.

İsteme Adresi:

Gaziosmanpaşa 50. Yıl Mahallesi
Esentepe 2425 Sokak No: 1 İstanbul
Tel: (0212) 619 29 90 - 668 83 80
Turhal Tel: (0356) 275 39 64
Cep: (0542) 893 08 28